

Temat: Potop bez wody. Szwedzi u bram.

Popatrz na mapę Europy, znajdź Polskę - zobacz, jakie miała granice. Przyjrzyj się, z jakimi państwami graniczyła w XVII wieku. Dwa z tych państw oddzielało od Polski Morze Bałtyckie. Jakie to państwa?

Zadanie 1

Przeczytaj tekst i zaznacz, które zdania są prawdziwe, a które fałszywe.

W połowie XVII wieku Szwecja była jednym z najsilniejszych państw w rejonie Morza Bałtyckiego. Szwedzi zaczęli myśleć o rozszerzeniu swych wpływów i całkowitym opanowaniu wybrzeży Bałtyku. Szukali też możliwości wzbogacenia się. Łatwym celem wydawała się **Rzeczpospolita Obojga Narodów** uwikłana wówczas w walki z Rosją, a także wyczerpana powstaniem Chmielnickiego. **Dodatkowo Szwedów drażnił fakt, że polscy Wazowie nadal tytułowali się królami Szwecji, chociaż ich zdaniem - nie powinni.** Przybycie do Szwecji polskiego magnata Hieronima Radziejewskiego, który zaproponował królowi Karolowi X Gustawowi napaść na Rzeczpospolitą, pomogło królowi w podjęciu decyzji: w lipcu 1655 roku Szwedzi zaatakowali. **Rozpoczął się okres w historii Polski zwany "potopem szwedzkim".**

Prawda/Falsz	
	Czyn Hieronima Radziejewskiego możemy nazwać zdradą.
	Powodem najazdu Szwedów na Rzeczpospolitą była chęć zdobycia jeńców do pracy w Szwecji.
	Królowie polscy z dynastii Wazów tytułowali się królami Szwedzkimi.
	Rzeczpospolita uwikłana była w tym czasie w inne konflikty zbrojne.
	Króla szwedzkiego nie interesowały łupy i finansowe korzyści wojenne.

Zadanie 2

Uzupełnij tekst słowami: **bezpiecznie, ucztę, służbę szwedzką, Stefan Czarniecki, ponad, armią**

Szwedzi bardzo szybko opanowali znaczną część kraju. Polskie pospolite ruszenie nie radziło sobie z silną .....
szwedzką. Liczne też były przypadki przechodzenia polskiej szlachty na ..... . Wojska Karola X Gustawa dotarły w końcu pod Kraków. Jego obroną dowodził .....
(na zdjęciu obok) - jeden z najbardziej znanych polskich dowódców wojskowych, który brał udział w wielu wojnach i bitwach. Chociaż Czarniecki nie dysponował wystarczającą liczbą wojska - zdołał utrzymać miasto przez .....
2 tygodnie. Później musiał skapitulować. Zdobycie Krakowa nie było jednak dla Szwedów łatwe, a król szwedzki w dowód uznania męstwa Czarnieckiego wydał nawet ..... na jego cześć. Postanowiono, że wojsko Czarnieckiego będzie mogło ..... opuścić miasto.

Szwedzi w krótkim czasie opanowali prawie całą Polskę. Były jednak miejsca, których nie udało im się zdobyć. **Należał do nich klasztor Paulinów na Jasnej Górze w Częstochowie.** Trwające 40 dni oblężenie nie przyniosło Szwedom sukcesu.

Zadanie 3

Zastanów się: dlaczego klasztor na Jasnej Górze był dla Szwedów ważnym obiektem do zdobycia? Zaznacz, które odpowiedzi wydają Ci się właściwe, a które nie.

Prawda/Fałsz	
	Jasna Góra była fortecą, której opanowanie pozwoliłoby Szwedom na umocnienie się na pograniczu Śląska i Małopolski.
	Szwedzi liczyli na zdobycie skarbów i pieniędzy, które posiadali zakonnicy.
	Szwedzi chcieli schronić się na Jasnej Górze przed atakami wojsk Stefana Czarnieckiego.
	Szwedzi chcieli osadzić w klasztorze własnych zakonników.
	Szwedzi postanowili zdobyć klasztor i zrównać go z ziemią, aby polskie wojsko nie mogło się tam schronić.

Niektórzy nazywali Jasną Górę "forteczką", co miało wskazywać, że nie była ona silną twierdzą. Jednak pomimo tego, że Szwedzi dysponowali 10-krotną przewagą liczebną - nie byli w stanie wdrzeć się do środka. **Przyjrzyj się zdjęciom i zastanów się: co decydowało o sile obronnej Jasnej Góry?** Były to mury obronne, armaty i bagnista okolica.

Obroną Jasnej Góry dowodził przeor Zakonu Paulinów **Augustyn Kordecki**. Choć Paulini formalnie uznali władzę króla szwedzkiego Karola X Gustawa, jednak jednocześnie przygotowywali się do obrony klasztoru, aby nie wpuścić obcych wojsk do środka.

W czasie oblężenia Jasnej Góry nie prowadzono otwartej walki. Obie strony ostrzeliwały się z armat. Załoga klasztoru kilkakrotnie podejmowała też wypadki poza mury. Ich celem było zniszczenie dział przeciwnika, a także przeszkodzenie Szwedom w robieniu podkopu pod murami fortecy.

27 grudnia 1655 roku Szwedzi zakończyli oblężenie Jasnej Góry. Nie udało im się ani wejść do środka, ani też uzyskać żądanego przez nich okupu. Udana obrona klasztoru była jednym z wydarzeń, które przyczyniły się do podjęcia nowych walk przeciwko Szwedom i wyparcia ich z kraju. **Do Polski powrócił król Jan Kazimierz Waza.** Została zawiązana też **konfederacja tyszowiecka**, której celem było pokonanie Szwedów.

W kampanii wojennej, która rozpoczęła się w 1656 roku brał udział znany nam już Stefan Czarniecki, który był zastępcą hetmana koronnego. Czarniecki prowadził liczne walki ze Szwedami stosując walkę podjazdową. Jego wojska atakowały Szwedów zniechęca unikając otwartej bitwy. Pozwalało to na zadawanie nieprzyjacielowi dużych strat.

Potop szwedzki zakończył się **pokojem w Oliwie zawartym 3 maja 1660 roku.** Choć Rzeczpospolita wyszła z tych wydarzeń mocno osłabiona to jednak Szwedzi zostali wyparci z granic państwa.

PRACA DOMOWA

Dopasuj hasła do postaci i miejsca.

dowódca obrony Jasnej Góry

Jasna Góra

Stefan Czarniecki

walka podjazdowa

regimentarz

przeor zakonu paulinów

śluby lwowskie

powrót ze Śląska

Augustyn Kordecki

mury obronne

obraz Matki Boskiej Częstochowskiej

Jan Kazimierz